

*Поляков О. М.,**начальник відділу Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України*

ПРОТИДІЯ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ, ЯКА ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ІНОЗЕМНИМИ СПЕЦСЛУЖБАМИ, ЗОКРЕМА РФ, ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ РОЗВІДУВАЛЬНО-ПІДРИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОТИ УКРАЇНИ

Анотація. Статтю присвячено висвітленню загрозливих тенденцій використання іноземними спецслужбами, зокрема Російської Федерації організованої злочинності з метою проведення дестабілізації та розвідувально-підривної діяльності проти України. Визначено масштаби поширення організованої злочинності, які провокує держава-агресор в умовах сучасної геополітичної конфронтації. Деталізовано вплив організованої злочинності на фактор дестабілізації політичної та соціально-економічної ситуації в Україні. Узагальнено негативний вплив та ризики поширення російської організованої злочинності у світових вимірах. Розглянуто особливості використання організованою злочинністю мусульманському фактору присутності в Україні. Визначено роль та місце ісламістських радикальних структур як механізмів формування впливу на поширення російської організованої злочинності. Окреслено типові ознаки та характерні риси етнічної злочинності. Акцентовано увагу на ризиках поширення проявів ксенофобії та релігійної нетерпимості серед мусульман, які проживають у південних регіонах України, з боку російських спецслужб. Визначено типові особливості операцій, що проводяться спецслужбами РФ з використанням злодіїв у законі та іншого криміналітету. Узагальнено формат діяльності російської організованої злочинності, яка передбачає прагнення створювати альянси з місцевими злочинцями, особливо за етнічною ознакою. Окреслено специфіку проведення спеціальних операцій політичного керівництва РФ гібридного характеру за кордоном з використанням організованих злочинних груп. Проведено оцінку масштабів проникнення російської організованої злочинності у європейський простір. Розкрито поняття та зміст російсько-євразійської організованої злочинності у діяльності Європолу. Визначено основні риси та сфери впливу чеченських злочинних організованих угруповань, які здійснюють протиправну діяльність у державах ЄС. Регламентовано засади агентурної роботи спецслужб РФ щодо формування власної мережі. Визначено зв'язки між політичним керівництвом РФ та представниками організованих злочинних формувань та сфери їхніх інтересів. Деталізовано здобутки Служби безпеки України щодо виявлення та припинення діяльності організованих злочинних угруповань в Україні у 2019–2020 роках. Узагальнено результати діяльності вітчизняної спецслужби із протидії організованим злочинним угрупованням, які функціонували в нашій державі під кураторством РФ у 2021 році, зокрема у Херсонській та Сумській областях. Визначено шляхи вдосконалення діяльності правоохоронних органів, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю. Підкреслюється актуальність збере-

ження функціональності та компетенції щодо протидії організованим злочинності серед пріоритетних завдань вітчизняної спецслужби в умовах реформування.

Ключові слова: організована злочинність, криміналітет, розвідувально-підривна діяльність, спецслужба, державна політика, етнічна злочинність, спеціальні операції, російська гібридна експансія.

Постановка проблеми. Організована злочинність тривалий час залишається однією з найбільших небезпек для політичного та економічного розвитку багатьох країн світу. Україна не є винятком. Стратегія національної безпеки України [1] акцентує увагу на тому, що спецслужби іноземних держав, насамперед РФ, продовжують на перманентній основі розвідувально-підривну діяльність проти України, а також намагаються підсилити сепаратистські настрої, використовують організовані злочинні угруповання і корумпованих посадових осіб, прагнуть зміцнити інфраструктуру впливу. Враховуючи масштаби та загрози поширення організованої злочинності, особливо в умовах сучасної геополітичної ситуації, 16 вересня 2020 року у нашій державі набула чинності Стратегія боротьби з організованою злочинністю [2] як фундаментальний документ, який визначає подальший вектор розвитку пріоритетних засад державної політики у відповідній сфері. Зокрема, на державному рівні проголошено, що в умовах збройної агресії проти України з боку РФ та її сателітів, т. зв. «ДНР» та «ЛНР», прагнення створити терористичні організації в нашій державі організована злочинність становить пряму та безпосередню загрозу для основ національної безпеки. При цьому організована злочинність залишається потужним інструментом, що використовується спецслужбами іноземних держав, особливо РФ, з метою дестабілізації політичної та соціально-економічної ситуації в Україні, втручання у внутрішні справи, що призводить до завдання шкоди державним інтересам та національній безпеці.

На жаль, нормативно задекларовано, що відсутність системного підходу до ведення боротьби з організованою злочинністю, неналежний рівень взаємодії правоохоронних органів у відповідній сфері, застаріле та розбалансоване нормативно-правове забезпечення з питань боротьби з організованою злочинністю, недосконалість процедури моніторингу криміногенної ситуації, відсутність консолідованої об'єктивної методології оцінки загроз та ризиків організованої злочинності, використання застарілих форм і методів боротьби з таким явищем призводить до загострення проблем, пов'язаних з організованою злочинністю.

За даними Офісу Генерального прокурора України, правоохоронними органами упродовж 2020 року було виявлено 356 організованих груп та злочинних організацій, що значно більше, ніж за аналогічний період 2019 року (293) [3]. Такий стан справ переконливо демонструє загрозливу тенденцію постійного щорічного збільшення кількості організованих злочинних угруповань та є демонстрацією досить низького рівня ефективності боротьби з нею. Викладене зумовлює розгляд проблемних питань з метою визначення складників посилення спроможностей державних правоохоронних інституцій щодо боротьби з організованою злочинністю, а саме запобігання використанню іноземними спецслужбами, зокрема РФ, організованої злочинності у проведенні розвідувально-підривної діяльності проти України, що посилює актуальність теми цієї наукової статті.

Результати аналізу останніх досліджень і публікацій.

Організаційно-правові засади боротьби з організованою злочинністю [8] предметно досліджували у своїх працях такі науковці, як: О. Ю. Бусол [4], А. А. Вознюк [5], О. Ю. Шостко [8] та інші фахівці. Пошук оптимальних шляхів удосконалення вітчизняної системи заходів протидії організованій злочинності на підставі отриманих здобутків зарубіжного досвіду у цій площині останнім часом розглядали такі вчені, як: В. І. Литвиненко та П. Я. Пригунов [6], М. В. Гребенюк та А. М. Черняк [7]. Беззаперечно, наукові праці зазначених експертів є вагомим внеском у розвиток вітчизняної кримінально-правової науки. Але нагальною є потреба у висвітленні форм та методів поширення організованої злочинності, яку використовує РФ з метою проведення розвідувально-підривної діяльності проти нашої держави в умовах поширення гібридних загроз.

Мета статті – проаналізувати та висвітлити сучасні загрозливі тенденції використання спецслужбами РФ організованих злочинних угруповань з метою проведення деструктивної та розвідувально-підривної діяльності проти України; на підставі проведеного аналізу сформулювати пропозиції щодо удосконалення спроможностей правоохоронних органів, особливо вітчизняної спецслужби, у питаннях боротьби з організованою злочинністю російського походження.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах політичне керівництво РФ активно використовує організовану злочинність з метою вирішення своїх стратегічних інтересів, у тому числі й геополітичних. На службі у Кремля перебуває чимала армія криміналітету, які виконують завдання своїх російських кураторів. Як основу для реалізації своїх імперських амбіцій РФ використовує напрацювання та досвід, які мали місце у світовій практиці. Так, РФ досконало вивчила та опанувала непоодинокі випадки лояльного ставлення певної частини населення до діяльності бандформувань та воєнізованих організацій у світовій історії. Зокрема, діяльність таких організацій, як IRA (Північна Ірландія), ETA (Іспанія, район Басконії), Kongra-Gel (Туреччина, території компактного проживання курдів на Півдні та Сході країни), TOTE (Шрі-Ланка), АСАЛА (Туреччина, Північний Іран та Нахічеванська область Азербайджану), була свого часу спрямована на створення власної державності, захист інтересів певної етнічної, національної або релігійної групи населення, що знаходила неабияку підтримку місцевого населення.

У східних і південних областях України на фоні бойових дій на території Донбасу, що проводять терористичні

угруповання та диверсійно-розвідувальні групи починаючи з 2014 року, активізувалася діяльність мережі проросійських організацій, частина з яких також сповідує силові методи політичної боротьби. «Силове крило» таких угруповань становлять колишні співробітники органів внутрішніх справ, структур держбезпеки, збройних сил РФ або колишнього СРСР, які обізнані з формами та методами діяльності правоохоронних органів та радикально настроєні до чинної влади. Найбільш активними та загальновідомими визначалися ВГО «Оплот» і ГО «Каскад». Останнє, згідно із заявами лідерів, сформоване переважно з осіб, які займаються бойовими єдиноборствами, додержуються ідей єдності слов'янських народів та підтримують автономістські настрої серед населення.

Також російська організована злочинність за межами РФ активно використовується як інструмент держави. Йдеться про створення груп «добровольців» так званої «місцевої самооборони» у Криму, щоб легітимізувати дії російських військ спеціального призначення. Зрештою чимало з так званих «ополченців», які воюють на Донбасі, – це фактично мафіозні клани та групи, які дістали змогу перетворити важелі злочинного світу у політичну й економічну владу. Або це може бути навіть у країнах Заходу: це замовні вбивства в Туреччині, збір розвіданих у Фінляндії, накопичення грошей у так звані «чорних касах» для виконання політичних завдань в Естонії та в інших місцях світу.

Особлива увага політичного керівництва РФ приділяється й мусульманському фактору присутності в Україні. Аналіз наявної інформації щодо відправлення до України міжнародних терористичних та релігійно-екстремістських організацій свідчить про те, що територія нашої держави залишається транзитною зоною для нелегального переміщення бойовиків з метою участі у збройних конфліктах на території інших держав. Останнім часом спостерігаються факти появи на території України (у Харківській, Запорізькій, Дніпропетровській областях) осередків міжнародної терористичної організації «Ісламська Держава» (далі – МТО «ІД»), що вимагає вжиття невідкладних заходів щодо їх локалізації та нейтралізації. Активісти МТО «ІД» здійснюють пошук, вербування, підготовку, фінансування та переправлення бойовиків з числа уродженців країн Кавказу, Центральної Азії та Європи транзитом через територію України і Туреччини до сирійсько-іракської зони з метою їхньої участі в бойових діях на боці вказаної терористичної структури, а також виїзд вже підготовлених терористів із Сирії до країн їх походження. Також слід вказати, що серед вихідців із Північнокавказького регіону РФ непоодинокі випадки виявлення уродженців Чеченської Республіки, які, використовуючи підроблені документи, незаконно легалізувались на території нашої держави шляхом оформлення посвідок на тимчасове проживання та згодом утворювали організовані злочинні угруповання.

Слід зазначити, що застосування РФ на окупованій нею території АР Крим власного законодавства ускладнює умови для перебування там представників і прихильників ісламістських радикальних структур, спонукає їх представників до зміни форм і методів діяльності та виїзду за межі півострова, у т. ч. на материкову Україну. Зокрема, об'єднання «Хізб ут-Тахрір», що тривалий час вільно існувало, розвивалося та зміцнювалося на території АР Крим, у РФ визнано поза законом і зазнає юридичного й силового переслідування з боку

російських правоохоронних органів. З метою впливу на представників кримськотатарського національного руху, іноземних релігійних об'єднань та вітчизняних мусульман «Міністерством культури Криму» ініційовано перереєстрацію місцевих релігійних структур під приводом приведення їх діяльності у відповідність до законодавства РФ. Ще навесні 2014 року керівники кримських осередків «Хізб ут-Тахрір», «Ат-Такфір валь-Хіджра» та екстремістського руху салафітів через побоювання переслідувань з боку російських правоохоронців прийняли рішення про переведення своєї діяльності в Криму на нелегальне становище та почали переправлення частини прихильників до інших регіонів нашої держави. При цьому окремі лідери вказаних релігійно-екстремістських організацій висловились за оголошення «джихаду» з метою визволення Криму, можливі спроби з боку їхніх прихильників створити терористичні групи, заволодіти засобами ураження тощо. Враховуючи викладене, не виключається ймовірність міграції з території окупованої РФ АРК до південних регіонів України функціонерів радикальних ісламських формувань, які можуть потенційно використовуватися спецслужбами РФ на шкоду державних інтересів України у складі організованих злочинних угруповань.

Слід зазначити, що представники і прихильники ісламістських радикальних структур розглядають Україну виключно як тимчасового союзника у боротьбі з РФ, не визнають та вороже ставляться до існування будь-якої світської держави. З огляду на це, вони вірогідно можуть бути задіяні зацікавленими сторонами, в тому числі російською, в акціях щодо дестабілізації обстановки в нашій державі. У зв'язку з військовою агресією РФ по відношенню до України на Сході та анексії АР Крим політичні погляди та переконання окремих кримських татар розділились, і це призвело до утворення організацій проросійської спрямованості, таких як «Фебат» та «Мілліферкат», які діють на підтримку та в інтересах РФ. Осередки зазначених структур розташовані в містах Керч та Судак.

Також час від часу організовану злочинність РФ використовує як допоміжну силу держави, враховуючи що вона є однією з найбільш поширених порівняно з іншими злочинними співтовариствами у світі. Формула роботи російської організованої злочинності насамперед передбачає прагнення створювати альянси з місцевими злочинцями, особливо за етнічною ознакою. О. Бусол слушно з цього приводу констатує, що сучасна етнічна злочинність чітко структурована: кожна національність має власну сферу впливу у певному регіоні й обстоє бізнес-інтереси етнічної спільноти. Сферами діяльності етнічних злочинних формувань є торгівля контрафактними алкогольними напоями, наркотичними речовинами та вогнепальною зброєю, проституція, ігровий бізнес, а також замовні вбивства. Протидія етнічній злочинності ускладнена закритістю більшості національних співтовариств [4, с. 64]. Отже, в Україні, вірогідно, існує тандем, особливо на окупованих територіях Донецької та Луганської областей, щодо взаємовигідних альянсів російських і українських злочинних угруповань. Головний принцип діяльності російських організованих злочинних угруповань – розбудова потужних бізнес-зв'язків, що означає набуття відчутного економічного і політичного впливу у тих чи інших країнах пострадянського простору.

Також останнім часом відбувається на перманентній основі проведення РФ спеціальних операцій гібридного характеру

за кордоном. Одним із суттєвих складників таких операцій є активне використання організованих злочинних угруповань та окремих їхніх членів. Типовою особливістю спецоперацій, що проводяться спецслужбами РФ, є активне створення, підтримка і використання кримінальних угруповань, які практично завжди мають стійкі контакти з російськими організованими злочинними угрупованнями. Численні факти засвідчують, що ФСБ-ГРУ проводять активну роботу з вербування осіб, затриманих у зв'язку із контрабандними порушеннями. Залучених до співробітництва на цій компрометуючій основі осіб надалі використовують для найрізноманітніших завдань: хтось стане пересічним інформатором, інших втягнуть у більш складні контрабандні схеми під власним контролем, дехто стане в нагоді для разових провокаційних або дезінформаційних акцій на кшталт інтерв'ю про «злочини бандерівських нацистів», дехто може стати потенційним кандидатом до органів влади й управління новоутворених «республік». І ще один відпрацьований у російських спецслужб формат – агентурне проникнення до кадрового складу іноземних правоохоронних і спеціальних служб.

Масштаби російської організованої злочинності подекуди вражають, оскільки охоплюють такі європейські країни, як Фінляндія, Німеччина, Іспанія, Франція, Великобританія тощо. Кримінальна російська навала до країн ЄС мала декілька етапів. Ще на початку 90-х найвпливовіші банди, такі як Солнцевська чи Тамбовська, доволі активно просувалися до Європи, передусім до країн Балтії, Чехії та Угорщині. Втім, за кілька років їх вигнали спільними силами правоохоронних органів та місцевої злочинності, яка не бажала конкуренції. Проте надалі тактика змінилася. Замість завоювань та грубої сили – тонкі, майже дипломатичні відносини. Російська організована злочинність відповідає за третину ринку героїну в ЄС, причетна до більшості випадків торгівлі людьми, контролює нелегальну торгівлю зброєю [9].

Російська організована злочинність є потужним викликом для Європейського поліцейського офісу (Європолу). У серпні 2019 року Центральна кримінальна поліція Фінляндії розкрила діяльність російського організованого злочинного угруповання, яке відмало коштів на суму близько 140 мільйонів євро. «Російська мафія» у 2018 році посіла друге місце за кількістю заведених на неї справ у Німеччині – 26 розслідувань. Для порівняння італійська мафія фігурувала лише у 13 кримінальних справах.

У офіційному звіті Федерального відомства з кримінальних справ Німеччини щодо організованих злочинних угруповань відповідний розділ називається «російсько-євразійська організована злочинність». Спільність, за якою організовані злочинні угруповання, що діють на території ФРН, занесені в згаданий розділ, – це російська мова спілкування. Основні види злочинного промислу – викрадення дорогоцінних авто, торгівля наркотиками, зброєю, вимагання, кіберзлочинність, фінансові махінації та контрабанда людей. В окрему групу в розділі звіту «російсько-євразійська організована злочинність» винесені також чеченські бандформування, які здійснюють свою протиправну діяльність у Німеччині. Чеченські злочинні угруповання відрізняються запальністю і непропорційно високою схильністю до насильства. Чеченці, а також вихідці з інших республік Північного Кавказу є і в числі тих, кого правоохоронні органи ФРН вважають особливо небезпечними ісламістами, потенційно готовими здійснити теракт. Матеріали судового розслідування проти російської мафії в Іспанії (основний

фігурант – лідер тамбовського злочинного угруповання Генадій Петров, наблизений до перших керівників кремлівських відомств і людей із близького оточення В. Путіна) переконливо засвідчують, що російська організована злочинність, з одного боку, глибоко адаптувалася до економічних структур європейських країн, а з іншого – тісно пов'язана з керівництвом політичних та силових структур РФ. Ще одним чинником поширення етнічної злочинності російського походження є всесвітня міграційна криза та її наслідки.

Враховуючи загрозовий характер використання організованої злочинності спецслужбами РФ проти України, вітчизняна спецслужба за два останні роки (2019-2020) викрила понад 120 організованих злочинних угруповань, що мали вплив на місцеву владу за рахунок розгалужених корупційних зв'язків. Ці злочинні структури забезпечували проникнення російських фінансово-промислових груп у стратегічні галузі нашої економіки [10]. Так, у квітні 2021 року Служба безпеки України заблокувала в Херсонській області діяльність організованого злочинного угруповання, протиправну діяльність якого координували «зłodії в законі» з РФ [11]. Під час масштабної спецоперації у жовтні 2021 року в Сумській області було нейтралізовано кримінальне угруповання, до якого входило майже 50 зловмисників, серед яких «зłodії в законі» так званого Сухомо-кутаїського клану, у тому числі з території РФ. Зловмисники залякували громадян, тероризували підприємців і «вбивали» з них гроші. Одержані суми лідери організованого злочинного угруповання спрямовували на поповнення своєї зłodійської «каси» [12].

Висновки. РФ активно та принципово проводить гібридну війну проти України. На фоні активної агентурної роботи Кремль використовує організовані злочинні організації з метою дестабілізації суспільно-політичної ситуації у тому чи іншому регіоні нашої держави, а також у деяких європейських країнах. Геостратегічна мета Кремля – поступова повзуча окупація України. РФ, як ключовий агресор сучасного світу, зробив ставку на проведення силових і гібридних сценаріїв для реалізації власних імперських амбіцій. На цьому фоні високий рівень стійкості та законспірованості, орієнтованість організаторів злочинної діяльності на максимальне розгалуження корупційних та міжнародних зв'язків очолюваних ними організованих злочинних організацій виступають внутрішніми факторами, що зумовлюють укріплення на території України позицій організованої злочинності саме російського походження. Вказані обставини свідчать про необхідність визнання організованої злочинності явищем, протидія якому потребує від держави розробки та впровадження комплексних заходів, спрямованих на нейтралізацію її причин та передумов, оперативне виявлення та припинення злочинної діяльності, що набуває ознак організованості. У сучасних умовах РФ використовує свої «підконтрольні» організовані злочинні угруповання як вагомий чинник поступового проникнення у політичну та економічну системи будь-якої держави світу, особливо України з використанням цілого арсеналу наявних сил та засобів. Сучасною загрозою національній безпеці України можна вважати той факт, що вітчизняні злочинні угруповання та «зłodії в законі» мають прямі та тісні зв'язки з російськими злочинними угрупованнями, а ті у свою чергу повністю контролюються спецслужбами РФ. В умовах реформування вітчизняної спецслужби актуальним та гострим залишається питання збереження функ-

ціональності та компетенції щодо протидії організованій злочинності, особливо в умовах побудови ефективної системи інституційного забезпечення такої боротьби проти російської гібридної експансії.

Література:

1. Про Стратегію національної безпеки України : Указ Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 / Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 30.11.2021).
2. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-p#Text> (дата звернення: 30.10.2021).
3. Звіт Офісу Генерального прокурора України про результати боротьби з організованими злочинними групами та злочинними організаціями у 2020 та 2019 роках. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=114143&libid=100820&c=edit&_c=fo# (дата звернення: 30.11.2021).
4. Бусол О.Ю. Організована злочинність в Україні: стан і проблеми реалізації державної політики у сфері протидії цьому явищу. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2019. № 2. С.60-71.
5. Вознюк А.А. Кримінально-правові ознаки організованих груп і злочинних організацій : монографія. Київ : Національна академія внутрішніх справ, 2015. 192 с.
6. Литвиненко В.І., Пригунов П.Я. Протидія організованій злочинності в Україні: кризь призму останніх правових новел (міжнародний та вітчизняний досвід). *Право.ua*. 2020. № 2. С. 54–63.
7. Гребенюк М.В., Черняк А.М. Деякі питання організаційно-правового характеру боротьби з організованою злочинністю в сучасних умовах. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 4. С. 244-248.
8. Шостко О. Ю. Сучасний стан організованої злочинності в Україні. *Проблеми законності* : зб. наук. пр. Харків, 2016. Вип. 135. С. 136–146.
9. Російська організована злочинність на службі Кремля. URL: <https://tyzhden.ua/World/190428> (дата звернення: 30.11.2021).
10. СБУ за два роки викрила 120 організованих злочинних угруповань URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3135648-sbu-zadva-roki-vikrila-120-zlocinnih-ugrupovan-aki-vplivali-na-miscevu-vladu-bakanov.html> (дата звернення: 30.11.2021).
11. СБУ виявила злочинну групу, яку координували «зłodії в законі» з РФ. URL: <https://pravdatutnews.com/emergency/2021/04/22/5096-zlodiiv-v-zakoni-sbu-vykryla-zlochynnu-grupu-na-hersonshchyni> (дата звернення: 30.11.2021).
12. На Сумщині СБУ знешкодила потужне злочинне угруповання, яке координувалося іноземним кланом «зłodіїв в законі». URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/na-sumshchyni-sbu-zneshkodyla-potuzhne-zlochynne-uhrupovannia-yake-koordinuvalosia-inozemnym-klanom-zlodiiv-v-zakoni-video> (дата звернення: 30.11.2021).

Poliakov O. Combating organized crime used by foreign special services especially of the Russian Federation for intelligence and understanding

Summary. The article is devoted to highlighting threatening trends in the use of organized crime by foreign intelligence services, in particular the Russian Federation, in order to destabilize and carry out intelligence and subversive activities against Ukraine. The scale of the spread of organized crime provoked by the aggressor state in the conditions of modern geopolitical confrontation has been determined. The influence of organized crime on the factor

of destabilization of the political and socio-economic situation in Ukraine is detailed. The negative impact and risks of the spread of Russian organized crime on a global scale are summarized. The peculiarities of the use of organized crime by the Muslim factor of presence in Ukraine are considered. The role and place of Islamist radical structures as mechanisms of forming influence on the spread of Russian organized crime are determined. Typical features and characteristics of ethnic crime are outlined. Emphasis is placed on the risks of the spread of xenophobia and religious intolerance among Muslims living in the southern regions of Ukraine by the Russian secret services. Typical features of operations conducted by the special services of the Russian Federation with the use of thieves in law and other crimes are identified. The format of Russian organized crime is generalized, which involves the desire to form alliances with local criminals, especially on ethnic grounds. The specifics of conducting special operations of the political leadership of the Russian Federation of hybrid nature abroad with the use of organized criminal groups are outlined. An assessment of the extent of the penetration of Russian organized crime in the European space. The concept and content of Russian-Eurasian organized crime in the activities of Europol are revealed. The main features and spheres of influence of Chechen

criminal organized groups that carry out illegal activities in the EU countries have been identified. The principles of intelligence work of the special services of the Russian Federation on the formation of its own network are regulated. The connections and spheres of interests between the political leadership of the Russian Federation and the representatives of organized criminal groups have been determined. The achievements of the Security Service of Ukraine in detecting and terminating the activities of organized criminal groups in Ukraine in 2019–2020 are detailed. The results of the activity of the domestic special service in the direction of counteracting organized criminal groups that operated in our country under the auspices of the Russian Federation in 2021, in particular in the Kherson and Sumy regions, are summarized. The directions of improvement of the activities of law enforcement agencies involved in the fight against organized crime have been identified. The urgency of preserving the functionality and competence to combat organized crime among the priority tasks of the domestic special services in the context of reform is emphasized.

Key words: organized crime, crime, intelligence and subversive activities, secret services, state policy, ethnic crime, special operations, Russian hybrid expansion.